

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בא - תשנ"ט - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מצרים! וסימנך - במכת הברד נאמר: "והפשתה והשעורה נוכתה... והחטיטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה". ט, לא-לב מפרש רש"י: "כי אפילות הנה - מאוחרות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה... ומדרש ר' תנחומא... כי אפילות - פלאי פלאות נעשו להן שלא לקו". מה זה פלאי פלאות? חז"ל אומרים שמכת הברד היתה בחודש שבט ואז אין חיטים ולא שעורים והפלא הראשון שצמחו חיטים ושעורים ואחר שלקו השעורים בברד ונותרו החיטים אמרו המצרים שיד אליליהם היתה בדבר להותיר להם החיטים - אומר להם הקב"ה: חיטים אלו לא מיועדות לכך אלא לישראל שיצאו ממצרים ויאפו מן המצות. וזה שנאמר: למען תספר באזני בנך... את אשר התעללתי במצרים...". ומפרש רש"י: שיחקתי במצרים. ומסיים הפסוק "וידעתם כי אני ה'" וזו התכלית שידעו ישראל וכל העולם כי ה' הוא האלוקים.

ואנחנו לא נדע

משה רבנו אומר לפרעה: "וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו ניקח לעבוד את ה' אלוקיני. ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה" דברים אלו טובים גם נגד עצות היצר. אומר לנו היצה"ר עבדת היום את ה' די והותר. קיימת מספיק מצוות. ואנו נשיב לו אנחנו לא נדע מה הערך של כל מצוה ומצוה שאנו מקיימים עד שנגיע לעולם האמת ושם יתברר לנו כמה חשובות הן המצוות ונתמלא צער איך כילינו ימינו בהבל וריק.

ליל שימורים

ביציאתם ממצרים מתארת התורה את הלילה הזה - "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם". ולכאורה מה זה ליל שימורים לה' שימורים לנו! אומר רש"י: "שהיה הקב"ה שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים". כל תקופת הגלות הקב"ה מצפה לאותו לילה שיגאלם. ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" גם בגאולה אחרונה הקב"ה מצפה לגאלנו. אנו מצידנו מוכנים לקבל את הגאולה בכל עת ועתה אנו מצפים לרגע שה' יחליט לגאלנו בעגלא ובזמן קריב אמן.

חודש שבט

חודש שבט הוא חודש של תורה שאז אסף משה רבנו את כל ישראל ולימד אותם תורה באחרית ימיו קודם מותו עיין דברים א' ג'. בגמרא מסכת ראש השנה יש מחלוקת בין בית שמאי לבית הלל מתי ראש השנה לאילנות. והטעם שדווקא בחודש זה ר"ה לאילן מפני שאז יצאו רוב גשמי שנה ר"ה דף יד ונפ"מ לגבינו שלפחות עד ט"ו בשבט צריכים לרדת רוב גשמי שנה לטובה ולברכה.

ברכת בורא מיני מזונות

הגמרא במסכת ברכות זנה בכמה מקומות בברכת כמה תבשילים המעורבים במיני דגן. דף לב ע"ב: "חביץ קדירה

השיעור לעילוי נשמת :

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל
ורבי יעקב יוסף בן מרגלית זצ"ל

פרשת השבוע : בא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ט.

הלכות ברכות

בא אל פרעה

"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את ליבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותותי אלה בקרבו". ובפרשת וארא ט, יג אומר ה' למשה: "השכם בבקר והתייצב לפני פרעה". וקודם לכן ח, טז: "השכם בבקר והתייצב לפני פרעה הנה יוצא המימה..." ואומר האוה"ח הקדוש שפירוש "התייצב" - "שלא ירכין ראשו ולא ירכין קומתו כדרך העומדים לפני גדולים אלא כגדול העומד לפני קטן" ואעפ"י שמשה רבנו עניו מכל מקום נצטווה לנהוג בגדולה ובתקיפות לפני פרעה. וכשכתוב בא הכוונה בא לארמונו של פרעה על כרחו, מעל ומעבר לשוטרים ולשומרי הראש.

פרשתנו פותחת בציווי "בא אל פרעה", ולא כשאר הביטויים שהוזכרו לעיל. הרב אבן עזרא בעל הטורים מפרש שכשהיה אומר לו לבא לבית פרעה היה אומר לו "בא" וכשהיה אומר לו לילך אליו המימה היה אומר לו "לך". ועפ"י זה מסבירים שכאשר פרעה מחזק ליבו אחר מכת חושך ואומר למשה "לך מעלי, השמר לך אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני - תמותי", כח עונה לו משה: "כן דיברת לא אוסיף עוד ראות פניך". מה זה שאומר משה: "כן דיברת"? ועוד - עכשיו בסוף כל המכות נזכר פרעה להרוג את משה? אלא עונה לו משה בדרך בדיחותא: כן, כבר אמרת פעם להרוג אותי. ההצלחת לעשות זאת? ולא זו בלבד שלא תפסת אותי במדין, אלא אני בא אל תוך ארמונך דרך כל השומרים שלך - אתה יכול לעשות לי משה? ועוד אמר לו: גם אני איני מעונין לראות פניך!

עוד מפרש התרגום יונתן בן עוזיאל י, כח-כט שאמר לו פרעה למשה - אכן אני איני יכול לעשות לך דבר אבל אני אתן אותך ביד המבקשים את נפשך והם דתן ואבירים והם ודאי יהרגוך. אומר לו משה: כבר במדין נתבשרתי ע"י ה' שמתו כל האנשים המבקשים את נפשי ודתן ואבירים ירדו מנכסיהם וחשובים כמתים וע"כ גם הם אינם יכולים לבקש את נפשי ולהרגני.

אבדה מצרים

לאחר שמתרה משה בפרעה על מכת הארבה אומרים לו עבדיו: "עד מתי יהיה זה לנו למוקש, שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלוקיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים"? ג, ז פרעה שומע ומסכים "לכו עבדו את ה' אלוקיהם מי ומי ההולכים". ובסוף מסרב. אומרים לו עבדיו - תבא עלינו המכה! אומר להם פרעה: תדעו שאני צוחק ממה שעושה ועושה עצמי כבעל תשובה ומוותר לי ואינו יכול לעשות לי כלום! אומרים לו עבדיו: אתה חושב שאתה צוחק עליו, באמת הוא צוחק עליך ומאבד את כל

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי הַרְבּ מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בא - תשנ"ט - מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בורא פרי העץ וגם בתוך הסעודה חייב לברך ומה הועילו בתקנתם? והרב בא"ח ש"ב פנחס י"ז חידש שהספק הוא דווקא בחולה שאצלו יש להסתפק אם כוונתם גם כן לסעוד ולחזק ליבו, וע"כ יאכל בתוך הסעודה או שיאכל לפני כן פרוסת עוגה ופרי עץ ויפטור המאכל בברכתם ועיין מש"ב ר"ח ס"ק י"א וס"ק י"ג.

דין זה כבר הגדירו הרמב"ם והרשב"א. וז"ל הרמב"ם הלכות ברכות פ"ג ה"י: "כיצד היא הטפלה המעורבת" עם העיקר ואין מברכין עליה" ? כגון לפת או כרוב שבישלו ועירב בו קמח של אחד מחמשת המינין כדי לדבקו - אינו מברך עליו בורא מיני מזונות, שהלפת הוא העיקר וקמחו טפלה. שכל דבר שמערבין אותו לדבר או ליתן ריח או כדי לצבוע את התבשיל - הרי זו טפילה. אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובות הרי הוא עיקר. לפיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהן חלב חיטה כדי לדבק ועושים מהן מיני מתיקה - אינו מברך עליו בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העיקר". עכ"ל.

זאת אומרת: כאשר המטרה רק לדבק מברך את ברכת העיקר אבל אם כוונתך בנתינת הקמח לסעוד את הלב או לתת טעם בתערובת מברך בורא מיני מזונות ואפילו הקמח הוא מיעוט כיוון שהוא חשוב יותר ובענין הטעם עיין שו"ע סי' ר"ד סעי' י"ב שפוסק כרמב"ם.

וישנה עוד מחלוקת בדין הפוך כאשר משתמש ברוב קמח עמ"נ לדבק בלבד חולקים הבי"ח והט"ז אם יברך בורא מיני מזונות או לא עיין ט"ז ס"ק ד' והספק הוא שאעפ"י שבכל תערובות הולכים אחר הרוב, שמא בלדבק אינו נחשב כלל בגדר מאכל. והסיקו המשנה ברורה בשער הציון יג, וכה"ח ס"ק י"ב כיוון שמכל מקום נהנה מהריבוי מברך בורא מיני מזונות. ועיין פמ"ג.

לסיכום: בכל דבר שמערבים בו דגן היינו קמח, פירורי לחם, קמח מצה וכו' אם הדגן בא לדבק והוא מיעוט מברכים על הרוב למשל קציצת בשר - שהכל, קציצת תרד - האדמה. אם הדגן מעורב כדי שיתן טעם טוב באוכל או בא כדי לסעוד הלב, מברך מזונות אפילו שהדגן הוא מיעוט. שניצל מדג או מעוף, הבצק שעליו בא לדבק וע"כ הברכה שהכל, ואם אוכל רק הבצק שעליו מברך מזונות.

ברכת הדייסא

כתוב בשו"ע סימן ר"ח סעיף ו': "קמח של אחד מחמשת מיני דגן ששלקו ועירבו במים או בשאר משקין - אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללועסו - מוסיף הרמ"א: פירוש לטחון אותו בפה - מברך בורא מיני מזונות ואחריו על המחיה ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתיה - מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות".

ומקורו ברמב"ם פ"ג מהל' ברכות ה"ג. ולכאורה מה רוצה הרמ"א בפירושו? אנתנו יודעים לבד מה פירוש ללעוס! אלא מסביר הכה"ח אות ל"ו שישנה גירסה בלבד וכן הוא בחילופי גרסאות ברמב"ם - ללועטו במקום ללועסו. וע"כ פירש הרמ"א שדי שיהיה עבה כדי טחינה בפה ולא צריך שיהיה עבה שצריך טחינה בשניים. וכל שאינו ראוי לשתיה - מברך בורא מיני

=תבשיל עם קמח, דבש ושמן וכן דייסה רב יהודה אמר - שהכל נהיה בדברו, רב כהנא אמר - בורא מיני מזונות. בדייסא גרידא - כולי עלמא לא פליגי דבורא מיני מזונות. כי פליגי בדייסא מעין חביץ קדירה רב יהודה אמר: שהכל, סבר דובשא עיקר. רב כהנא אמר - בורא מיני מזונות, סבר סמידא =סולת עיקר. א"ר יוסף - כוותיה דרב כהנא מסתברא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכים עליו בורא מיני מזונות". ולדעת רב כהנא, אפילו הדבש מרובה ברכתו בורא מיני מזונות כיון שהסולת עיקר.

בדף לז ע"ב: "אמר רבא: האי ריהטא דחקלאי דמפשי ביה קמחא מברך בורא מיני מזונות מאי טעמא? דסמידא עיקר. דמחוזא דלא מפשי ביה קמחא מברך עליו שהכל נהיה בדברו מ"ט: דובשא עיקר". - זאת אומרת בסברא ראשונה חילק רבא בין אנשי העיר מחוזא לאנשי הכפרים בברכת התבשיל הזה כיון שדרכם להכינו שונה. אלו מרבים בו קמח וע"כ - מברך בורא מיני מזונות ואילו ממעטים והדבש בו עיקר.

"והדר אומר רבא - אידי ואידי בורא מיני מזונות דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שיש בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות". כלומר גם אם כשיש מיעוט קמח וכדלהלן.

בדף לח ע"א: "שתיתא - רב אמר: שהכל נהיה בדברו ושמואל אמר: בורא מיני מזונות. א"ר חסדא: ולא פליגי. הא בעבה הא ברכה..." שתיתא - פירש רש"י: מאכל עשוי מקמח קליות שנתייבש, בתנור בעוד השיבולים לחים ונותנים לתוכו דבש.

ואומרים התוספות ד"ה והא שבבבילה רכה יברך שהכל ולא בורא מיני מזונות "כיון שאינו עשוי לסעוד כי אם לשתות, ואם כן כל דבר שיש בו מחמשת המינין ואינו עשוי לסעוד כי אם לשתות כגון שכר וכיו"ב - מברך שהכל. וכה"ג פסק בה"ג. והלכתא - שתיתא עבה - מברך בורא מיני מזונות. קלישתא - מברך שהכל..."

בדף לט ע"א: "א"ר אשי - כי הוינן בי רב כהנא אמר לן: תבשיל של סלקא דלא מפשי בה קמחא - בורא פרי האדמה. דלפתא דמפשו בה קמחא טפי - בורא מיני מזונות. והדר אמר: אידי ואידי בורא פרי האדמה. והאי דשדי בה קמחא טפי - לדבוקי בעלמא עבדי לה" והיינו גם תבשיל של לפתות ששמים בתוכו הרבה קמח - לא תשתנה ברכתו כיון שהקמח מיעוד רק לדבק את הלפתות ולא לתת טעם בתבשיל עיין לקמן שאם הרוב קמח אפילו לדבק מזונות.

* נעיינ עתה בדברי הגמרא.

על דברי רב כהנא ברכות לב: שברכת הדייסא בורא מיני מזונות והלכה כמותו אומרים התוספות ד"ה כל שיש: "... וכן כשנותנים קמח לתוך פולין או לתוך עדשים או כרישים וכן לתוך שקדים שעושין לחולה - אם עושין אותו כדי שישעוד הלב אז צריך לברך בורא מיני מזונות ואם לדבק בעלמא אינו צריך לברך בורא מיני מזונות פירוש - אינו רשאי לברך, רעק"א. וטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא ופטור ממה נפשך". עכ"ל. היינו כיון שיש כאן ספק עדיף לפטור מאכל שקדים זה בתוך הסעודה.

ומקשה ר' עקיבא איגר בגליון הש"ס שהרי שקדים ברכתם

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בא - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לשמיטה מע"ע. וכן, מי שליקט אתרוג לפני השקיעה בערב ט"ו בשבט, ולאחר צאת הכוכבים קטף אתרוג נוסף - לא יעשר מזה על זה, אלא על כל אחד בנפרד. ואם קטף אתרוג בערב ט"ו בשבט לפני השקיעה וקטף אתרוג לאחר השקיעה ולפני צאת הכוכבים, אם שני האתרוגים הם בשנים א' ו-ב' או ד' ו-ה' לשמיטה אזי יכול לעשר מזה על זה. אבל אם הם משנים אחרות ב' ו-ג' או ה' ו-ו' מעשר על כל אחד בפני עצמו.

היום בארצנו, רוב הפירות חונטים לאחר ט"ו בשבט, אך יש פירות כמו הדסים תפוחי זה"ב, לימונים וכדומה, שהם חונטים לפני ט"ו בשבט וגם אחרי ט"ו בשבט על כן מי שיקנה היום בתחילת שבט לימונים לא יכול לעשר מהם על לימונים שיקנה לאחר ט"ו בשבט כי מן הסתם אלו חנטו לפני ט"ו בשבט ואלו חנטו לאחר ט"ו בשבט. ולפי מהר"ש סירליו דינס כמו אתרוג ולא כשאר פירות.

ב. חיוב הפרשה חל גם על כהנים ולויים

כתב מרת שו"ע שלי"א סי"ח "לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר וכן הכהנים מפרישין שאר תרומות ומעשרות והם לעצמם". אמנם התרומה גדולה ותרומת מעשר שייכת לכהן אך הוא אינו יכול לאכול טבל ולכן הוא מפריש מהפירות והירקות שהוא רוצה לאכול וראה שם בש"ך אבל בזמן הזה כהן לא יכול לאכול תרומה או תרומת מעשר, אך הוא רשאי להנות ממנה בשריפתה, כגון ששורף שמן תרומה למאור וכדומה או יאכיל את התרומה לבהמתו.

ג. הפרשה ונתינה - מצוה אחת או שתיים?

יש לכאורה מחלוקת בין הרמב"ם לרמב"ן האם בהפרשת תרומת יציאתי ידי חובה גם אם לא נתתי לכהן או שאני צריך גם לתת.

הרמב"ם ספר המצוות שורש י"ב אומר שההפרשה והנתינה הן מצוה אחת וכן סובר ספר החינוך מצוה תק"ז והרמב"ן אומר כי הן שתי מצוות. מה זה משנה?

אמר החזון איש אדם בימינו יקח זיתים ויעשה מהם שמן, יגיד הכהן לישראל שיתן לו את ההפרשה, יאמר לו אסור לך לאכול, יגיד הכהן איני רוצה לאכול אני רוצה להנות מהשמן להשתמש בו להדלקת נר שבת. יאמר לו בעל הבית, מי אמר שאתה כהן? חזו"א שביעית פ"ה אות י"ב.

אולם המהרי"ט בתשובותיו א', פ"ה כתב שיש אנשים טועים המחזיקים לעצמם את התרומה ואינם רוצים לתת אותה לכהן וללוי בטענה שהם אינם מיוחסים. אומר הרב, הכהן והלוי בחזקתן הם עומדים, ואם הם מוחזקים לברכת כהנים הם גם מוחזקים למעשרות. ואמנם כיון שנותנים לו תרומה מדרבנן הרי זה בסדר, ודי ביחוס שיש להם היום. וגם הרמ"א כתב שלי"א י"ט שנותן תרומה לכהן בזמן הזה, שהכהן יהנה ממנה בשריפתה - כמו שמן למאור שהזכרנו - "ואפילו אינו מיוחס רק שמוחזק בכהן". וכן כתב הגאון בבאורו שם.

ולמעשה איננו פוסקים כהחזון איש, כי גם אם פלוני אינו כהן מיוחס, אין לאדם רשות להשאיר לעצמו את המעשר ראשון, שצריך לתת ללויים או לכהן כי הוא גוזל את שבט הכהנים,

מזונות ועיין מש"ב סי"ק כ"ב. ולסיכום: דייסה עבה - ודאי מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה. דייסה סמיכה שאין צורך לטחון אותה בשיניו - ג"כ בורא מיני מזונות ודייסה נוזלית לגמרי וראויה לשתייה מברך שהכל נהיה בדברו ובורא נפשות.

לחם או עוגות העשויים מקמחים שונים

יש כיום סוגים שונים של קמחים, קמח מדגן, היינו מחמשת מיני דגן חטה, שעורה, שבולת שועל, כוסמין ושיפון ויש קמחים אחרים כגון: תירס, דוחן, תפוז"א וכדומה. אם עירב סוגי קמחים אפילו שהרוב לא דגן, אם יש בכדי אכילת פרס, היינו חלק אחד דגן ושבעה חלקים מקמחים אחרים ועשה מהם פת - מברך המוציא. ואם עשה עוגות - מברך מזונות כי הדגן אינו מתבטל. ואם אכל מהם שיעור כזית לפי דעת המאמר מרדכי שמספיק אם יאכל כזית מהתערובת מברך ברכת המזון על הפת ועל המחיה על עוגות. ורוב הפוסקים חולקים ומצריכים שיאכל "אכילת פרס" היינו 8 כזייתות שאז בודאי אכל כזית דגן עיין מש"ב סי' ר"ח סי"ק מ"ג וכה"ח שם סי"ק ג"ן, והגאון סי"ק ל"ב. לפיכך לפעמים מבשלים אטריות דגן עם אורז, אם יש באטריות אחד חלקי שמונה מהאורז ואכל שיעור של 8 כזייתות יברך בסוף על המחיה ואם לא אכל שיעור כזה יברך נפשות ועיין שו"ע שם סעי' ט'.

לקראת ט"ו בשבט נציין כמה הלכות הנוגעות לתרומות ומעשרות בזמן הזה:

א. ט"ו בשבט ר"ה לאילן

בית הלל אמרו שבט"ו בשבט ר"ה לאילן, ובי"ש אמרו בא' בשבט ר"ה א מה המשמעות ההלכתית של ר"ה לאילן?

כתב רש"י: "לענין מעשר שאין מעשרין פירות האילן שחנטו קודם שבת, על שחנטו לאחר שבת. שבאילן - הולך אחר חנטה".

א' שבת לב"ש או ט"ו בשבט לב"ה הוא היום הקובע לגבי הפרשת תרומת מהאילן כי עד אז "יצאו רוב גשמי שנה" וכדברי רש"י "ונמצאו הפירות שחונטין מעתה" וטעם זה הוא לב"ש ולב"ה ראה בתוס' ר"ה יד. וההלכה היא כב"ה, שט"ו בשבט הוא יום ר"ה לאילן.

השולחן ערוך שלי"א סעיף נ"ז כתב כלל: "אין תורמין מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה, ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו, ואם תרם אינה תרומה שנאמר ישנה שנה".

ונתן דוגמא לכך: "ליקט ירק ער"ה עד שלא בא השמש וחזר וליקט אחר שבא השמש... אין תורמין מזה על זה, שזה חדש וזה ישן. וכן אם ליקט אתרוג בערב ט"ו בשבט עד שלא בא השמש וחזר וליקט אתרוג אחר משבא השמש, אין תורמין מזה על זה מפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות תבואה וקטניות וירקות, וט"ו בשבט ר"ה למעשרות האילן".

על כן, מי שקטף נענע בערב ראש השנה, וקטף נענע במוצאי ראש השנה לא יעשר מזה על זה, אפילו אם ער"ה היתה א' לשמיטה ומוצאי ר"ה ב' לשמיטה ששניהם מעשר שני. וכ"ש עם ער"ה היתה ב' לשמיטה מע"ש ומוצאי ר"ה היתה ג' לשמיטה מע"ע.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

בא - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מתארח

אדם שמוזמן לחבר ואינו יודע האם הפירות והירקות הינם מעושרים כיצד ינהג?
 אם זה ביום חול - יפריש בעדינות בלי שבעה"ב ישים לב כדי שלא יפגע חלילה. אבל בשבת - אינו יכול להפריש. אולם אם יודע מראש שיתארח בשבת אצל חברו, יאמר ביום שישי את נוסח ההפרשה שאומרים על הפרשה ביום שבת כגון שמתארח, או שאינו יכול לחתוך אבטיח לפני השבת וכדומה ולדעת הרמב"ם אומר בשבת שוב את הנוסח, ויש חולקים ואומרים שאין לומר את הנוסח בשבת שלא יחשבו שהוא מפריש בשבת. והן אמת שההפרשה יכולה להיות גם במחשבה כמו שנאמר "ונחשב לכם תרומתכם".
 וכעין זה נסיים, אדם יכול וצריך להתקדש במחשבה, להפריש את עצמו לייחד את זמנו ויומו ולילו לכל דבר שבקדושה. וגם הקב"ה הבדיל אותנו, הפריש אותנו מן העמים להיות לו לעם סגולה ועתיד השי"ת לגאלנו גאולה שלימה ולהראותנו נפלאות פלאי פלאות בעגלא ובזמן קריב.

תשובות לשואלים

שאלה: ציבור דתי שרוצים להקים בישובם אנטנה לקליטת שיחות פלאפון ויש חשש שיהיו אנשים שישתמשו בפלאפון בשבת, האם יש למנוע הקמת האנטנה?

תשובה: מכיון שלא ברור שכוונתם לחלל שבת אין למנוע ודומה הדבר לאדם המוכר סוללות שכאשר באים לקנות ממנו מוכר לכל אדם אף שיתכן והקונה ישתמש בזה בשבת וכמובן אם הקונה מבקש בפירוש לקנות על מנת להשתמש בשבת אסור למכור לו.

שאלה: האם ראוי להביא לבית הכנסת עלונים לפרשת שבוע וכדו' שיש בהם פרסום על מכירת בתים חפצים וכדו'?

תשובה: אם רוב העלון מוקדש לפרסומות ורק חלקו לדברי תורה עלון כזה הינו מוקצה בשבת, וודאי שאין לקרוא בו בשבת, אם הרוב דברי תורה ורק מקצת פרסום מותר לקרוא את דברי התורה בשבת ואסור לקרוא הפרסום. בעלונים שבהם מוכנס דף מיוחד עם פרסומות אותו דף הוא מוקצה בשבת ולכן אם הוא בפנים העלון מותר לטלטל העלון אף שהדף בתוכו אבל אם הדף נפרד אין לטלטלו או לקוראו בשבת.

כמובן שבשעת התפילה אין לעיין כלל בעלונים ואפי' בדברי תורה כי כמו שכתוב במשלי וכו' ט"ו "מסיר אוזנו משמוע תורה, אף תפלתו תועבה" כן ח"ו להפך אדם שמסיר אוזנו מהתפילה תורתו ח"ו תועבה ולכן בשעת התפילה יתפלל ויענה אמן כשצריך וידוע שהזה"ק מחמיר מאוד שמי שאינו עונה אמן ח"ו נחשב ככופר ח"ו וע"כ את העלונים יקראו אחרי התפילה. ורצוי להדפיס בעלונים שאין לקוראם בשעת התפילה.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

ואפילו בספק יתן לכהן דהיינו אם הוא מסופק על פרי או ירק אם הוא מעשר עני או מעשר ראשון יתנהו ללוי או לכהן.
 הגמרא ע"ז יח. מספרת על רבי חנינא בן תרדיון שנחלקו למי מעות של האדם כמעוה של צדקה "וחלקתים לעניים" אמר לו רבי יוסי בן קיסמא "אם כן, מחלקך יהי חלקו, ומגורלך יהיה גורליו" - אם יש לך ספק, תן לכהן.

ג. שליח לקיום המצוות התלויות בארץ

יש שאלה גדולה שנשאלה ע"י חכמי אשכנז וחכמי ספרד גם יחד בדין שליחות לקיום מצוות הפרשת תרומות ומעשרות.
 כתב השלחן ערוך שלי"א כ"ט: "עושה אדם שליח להפריש תרומות ומעשרות".

שאל הבן איש חי רב ברכות אות ב' האם אדם שנתן בחו"ל כסף ליחיד שיקנה בארץ ישראל בהמות ויקיים ראשית הגז בשבילו - האם המשלח מחו"ל קיים את המצוה?

יש מי שהביא ראיה לכך שכשם שאדם יכול למנות שליח מחו"ל לקדש אשה כך הוא יכול לקיים מצוה זו של ראשית הגז בשליחות.

אומר על כך רבו של הבא"ח רבי עבדללה סומך ע"ה שזה אינו דומה, כי להפריש תרומות ומעשרות, לקיים מצוות ראשית הגז המשלח אינו יכול כלל ועיקר בחוץ לארץ, אבל הוא יכול לקדש אשה אחרת, ועל כן הגם שהוא לא יכול לקדש בפועל את האשה הזאת, כיון שיכול לקדש אשה אחרת, השליחות תופסת.

הבא"ח האריך בתשובה, הביא את דברי החת"ס, ומדברי ידידו הרב אליהו מאני מחברון שכתב לו משם ספר ריח השדה שאפשר לקיים מצוה של מעשרות ע"י שליח שיקיים בשבילך בארץ ישראל.

והביא תשובה אחרת של רבו רבי עבדללה סומך שאשה יכולה למנות את חברתה להפריש לה חלה, כיון שהיא גם יכולה ללוש בעצמה עיין תוס' נזיר יב. ד"ה מאי טעמא. ולמעשה כתב, כיון שאתה יכול לעלות לארץ ולקיים את המצוה, לכן אתה גם יכול למנות שליח שיקיים עבורך את המצוה.

וכן כתב הכרתי ופלתי בסימן ס"א והיו רבים שנתנו מעות לשליח שיקיים בשבילו מצוות התלויות בארץ ישראל.

ועל כל פנים צריך לזכור! שאמנם מקיימים מצוות ולא ע"י שליח שמבצע אותן בארץ, אך זו לא מצוה שלימה ולא מצוה בהידור. מי שרוצה לקיים את המצוות התלויות בארץ - יעלה לארץ ישראל וכאן יקיים אותן כהלכה, בשלימות.

אכילת ארעי

אדם שנמצא בגינה הביתית שלו ובה יש עץ פרי, מותר לו ללקוט פרי אחד ולאכלו במקום בלי להפריש תרומות ומעשרות. אבל שני פירות זו אכילת קבע ואסור, אבל אם טיפס על עץ הפרי יכול לאכול שני פירות שלי"א פ"ט ויש להזהר, שאם נכנס הביתה עם הפרי בפיו - לא יוכל להמשיך לאכול אותו כיון שהבית קובע למעשר.

אבל, אם הוא נמצא במטע, בשדה, בישוב חקלאי שם יכול לאכול כמה פירות או ירקות שירצה בלי להפריש תרומות ודווקא ליד העץ או בשדה הירק - כל זמן שלא נגמרה מלאכתן.

ושנגמרה מלאכתן - חייב להפריש תרומות, ואסור לאכול בלי הפרשת תרומות, ובריימון בחצרו מותר לאכול מגרגירי ריימון שירסק על העץ, אבל לקטוף ריימון ולאכלו בגינה בחצרו - זו אכילת קבע ואסור ללא הפרשת תרומות גם לא ריימון אחד!

זאת ועוד, אכילת ארעי דווקא ביום חול, אבל בשבת כל המאכל הוא לעונג שבת המאכל קבע, וכל אוכל שהוא בשבת חייבים להפריש ממנו תרומות לפני השבת ואם לא הפרישו אסור לאכול ממנו.

